

Od Redakcji

Redakcja „Studiów Kulturoznawczych” zaprasza Państwa do lektury tomu, który jest poświęcony uczestnictwu w kulturze osób starszych. O aktualności i rozmiarach tego tematu świadczą dane demograficzne wyraźnie ukazujące proces starzenia się społeczeństwa w Polsce. Proces ten nie jest zjawiskiem ani nowym, ani nienaturalnym, natomiast jego intensywność (wraz z wydłużającą się długością życia), połączona z innymi charakterystycznymi dla Polski procesami (np. utrzymaniem się niskiego wskaźnika dzietności), będzie w niedalekiej przyszłości generować wieloaspektowe zmiany w różnych obszarach życia. Znacznie zwiększony odsetek osób starszych w polskim (i nie tylko) społeczeństwie należy zauważyć nie tylko z powodu skali (na świecie w latach 50. XX wieku było ok. 200 mln osób powyżej 60. roku życia, obecnie jest ich ponad 500 mln, a według szacunków – w 2025 r. będzie ich 1,2 mld). W tym kontekście warto dostrzec w seniorach nie tylko coraz liczniejszych uczestników (zarówno odbiorców, jak i twórców) kultury, ale również osoby przekazujące wartości i niezbędne ogniwo w budowaniu kapitału społecznego.

Impulsem do powstania tomu były wyniki ogólnopolskiego projektu badawczego zrealizowanego przez Związek Miast Polskich i Regionalne Obserwatorium Kultury UAM „Po co seniorom kultura? Badania kulturalnych aktywności osób starszych”. Badania przeprowadzone w 2012 r., współfinansowane z Programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Obserwatorium Kultury”, objęło swoim zasięgiem 16 regionów Polski, w tym 38 społeczności miejskich. Badania zostały ukończone dzięki pomocy wielu osób i instytucji zaangażowanych w dialog międzypokoleniowy i aktywizację kulturalną osób starszych.

Zasadniczym celem projektu było zdiagnozowanie potrzeb i aktywności kulturalnych osób w starszym wieku, wraz z ich społecznymi kontekstami. Do jego realizacji posłużyły badania, w których zastosowano zarówno metody ilościowe (wywiady kwestionariuszowe z ponad pół tysiącem osób starszych), jak i jakościowe (zogniskowane wywiady grupowe i indywidualne wywiady pogłębione). Autorzy, zaproszeni do realizacji tego projektu i analizy uzyskanych informacji, odpowiadali na pytania: Jakie są formy aktywności kulturalnej polskich seniorów? Jakie wartości z nich wynikają? W jaki sposób aktyw-

ność kulturalna wpływa na procesy separacji i integracji seniorów zarówno w obrębie ich społeczności, jak i z pozostałymi grupami społecznymi? W jaki sposób polskie społeczeństwo postrzega seniorów? Jak seniorzy postrzegają samych siebie i czas starości?

W tomie, który oddajemy w ręce Czytelników, kulturoznawcy, socjologowie, specjaliści kilku dziedzin humanistyki i praktycy animacji kulturalnej ukazują zasięg działań badawczych dotyczących aktywności kulturalnej osób starszych, opisują seniora jako odbiorcę, uczestnika i twórcę kultury oraz użytkownika nowych mediów, zastanawiają się nad aspektami separacji i integracji związanymi z trzecią młodością, ukazują wielowymiarowość wizerunku osób starszych i ich rolę w międzypokoleniowej transmisji wartości oraz miejsce kultury w życiu współczesnych polskich seniorów.

Prezentowane artykuły, wyniki badań oraz rekomendacje zawarte w publikacji mogą służyć osobom odpowiedzialnym za prowadzenie polityki kulturalnej i społecznej. Mamy nadzieję, że lektura tekstów skłoni do refleksji, wzbogaci dyskusję o nowe argumenty oraz wzmocni świadomość konieczności uwzględnienia głosu osób starszych oraz zmian w kształtowaniu polityk kulturalnych i społecznych przez polskie samorządy.

Marcin Poprawski i Michał MękarSKI